

'Legionella onder controle? De controleurs aan zet'

Zo'n 180 controleurs en inspecteurs die zich bezighouden met het toezicht op de veiligheid van leidingwaterinstallaties waren afgelopen december in Arnhem bijeen voor het symposium 'Legionella onder controle? Dit symposium werd voor de tweede keer georganiseerd door VROM, KWR, Kiwa en RIVM. Het doel ervan is informatie uit te wisselen tussen de medewerkers van de waterbedrijven die de controles op legionellapreventie uitvoeren en medewerkers van VROM-Inspectie die de regeling handhaven. Onder voorzitterschap van Nico Tilstra (VROM-Inspectie) kwamen de laatste ontwikkelingen rondom het legionellabeleid voor leidingwaterinstallaties aan bod en werden nieuwe onderzoeksresultaten gepresenteerd. Tevens vertelden collega's van de Inspectie V&W en de GGD over hun werkzaamheden rondom *Legionella*.

Wilfred Reinhold (VROM) presenteerde het nieuwe Drinkwaterbesluit dat begin december aan de Eerste en Tweede Kamer is aangeboden en dat momenteel ter inspraak ligt. Hij ging in op de belangrijkste wijzigingen, zoals de verplichte inschakeling van gecertificeerde bedrijven bij het opstellen van een risicoanalyse en -beheerplan bij onder meer nieuwe installaties, wijzigingen in de groep prioritairere locaties, alternatieve technieken en normstelling. Tevens meldde hij dat de kwaliteitseisen voor legionellabacteriën in drinkwater en warm tapwater van minder dan 100 kve/l (kolonievormende eenheden per liter) is gehandhaafd. Melding aan de inspectie moet plaatsvinden als dit aantal hoger is dan 1000 kve/l.

Kees Poortema (Kiwa) lichtte de hoofdlijnen van de actualisering van de Inspectierichtlijn controle leidingwaterinstallaties toe. Hierin wordt meer aandacht besteed aan het hóe en minder aan het waaróm van de inspecties. Een belangrijke vernieuwing is dat prioritairere installaties sneller worden overdragen aan de VROM-Inspectie indien gebreken worden geconstateerd. Ook vindt een uniformering van de beoordeling van gebreken plaats.

Hans de Vries (VROM-Inspectie) en André van den Berg (Bureau Inspectieraad) vertelden over de uitwerking en uitvoering van de interventiestrategie in het afgelopen jaar. Welke interventies kunnen worden toegepast en wat betekent dit voor de controleurs en inspecteurs? Bij burgers die worden getypeerd als 'luxzoekers en genieters', blijkt een harde stijl van handhaven het meest effectief, terwijl 'geëngageerden' inhoudelijk overtuigd willen worden. Jan van der Schaaf vertelde hoe Landal Green Parks legionellapreventie in zijn kwaliteitszorgsysteem heeft geborgd en over ervaringen met de uitvoering van het Waterleidingbesluit en de controles in de parken. Hij constateerde dat bij nieuwbouw en ontwikkeling nog te weinig aandacht bestaat voor legionellarisico's.

Nieuwe onderzoeksresultaten

Rosé Derwort (Kiwa) ging in op het onderzoek 'Effectiviteit beheersplannen legionellapreventie', dat Kiwa samen met RIVM uitvoerde in opdracht van het ministerie van VROM. Ongeveer 20 controleurs van drinkwater zijn geïnterviewd over de knelpunten die ze in de praktijk tegenkomen bij de uitvoering van de beheersplannen. Er is een aantal punten

ter verbetering gesignaleerd, zoals een intensievere voorlichting en maatwerk in de uitwerking van de regelgeving. Daarnaast is aanbevolen eisen te stellen aan de kwalificatie van de adviseurs (certificering) en het gebruiksgemak van de beheersplannen te vergroten.

Bart Wullings (KWR) presenteerde de resultaten van onderzoek met moleculaire technieken (Q-PCR) voor de detectie van *Legionella* in het watermilieu. Legionellabacteriën komen algemeen voor in drink-, oppervlakte- en afvalwater, maar in 'koud' drinkwater domineren onbekende, niet-kweekbare legionellabacteriën die geen gezondheidsrisico opleveren. Oppervlaktewater is in Nederland overwegend te koud voor groei van *L. pneumophila*, maar op enkele locaties is deze bacterie in relatief hoge aantallen waargenomen. Deze aanwezigheid werd toegeschreven aan lozing van effluent van rwzi's. In sommige typen afvalwater is *L. pneumophila* in hoge aantallen aangetroffen.

Dick van der Kooij (KWR) ging nader in op de invloed van temperatuur op de groei van *L. pneumophila* en *L. anisa* in biofilms. Bij temperaturen beneden 34°C is het aantal *L. pneumophila* zeer laag ten opzichte van *L. anisa*. Detectie van *L. pneumophila* conform NEN 6265 wordt hierdoor in dit temperatuurtraject belemmerd. Bij temperaturen boven 35°C groeit *L. pneumophila* echter beter dan *L. anisa*. Dit onderstreept het belang van beheersing van de watertemperatuur in leidingwaterinstallaties. Tevens meldde hij dat het aantal gerapporteerde gevallen van legionellapneumonie in 2009 aanzienlijk lager uitvalt dan in 2008. Gezien de droge, zonnige zomer van 2009 en het hoge aantal gevallen in de warme natte zomer in 2006 stelde hij dat veel ziektegevallen in Nederland worden veroorzaakt door koeltorens.

Hoe werken Inspectie Verkeer & Waterstaat en GGD?

Meindert Vink vertelde hoe de Inspectie Verkeer & Waterstaat legionellacontroles uitvoert bij zeeschepen. Ze controleert aan boord van Nederlandse schepen of er een risico-inventarisatie en evaluatie aanwezig is, en of het legionellarisico daarin is opgenomen. Tevens bekijken inspecties of de uitvoering van de beheermaatregelen klopt. In tegenstelling tot leidingwaterinstallaties is melding van met *Legionella* besmet drinkwater aan de Inspectie niet verplicht, maar melding van ziektegevallen wel. Alvin Bartels (RIVM) ging in op de rol van de GGD bij meldingen van (hoge) besmettingen

van *Legionella* in watersystemen. De GGD bepaalt de benodigde acties per geval. Bij het wel of niet informeren van verbruikers speelt een rol dat *Legionella* bij periodieke monsternames van een leidingwaterinstallatie bijna nooit te herleiden is naar legionellosepatiënten. Vanwege onder meer dit gegeven en de kans tot overdreven (re)acties en onnodige onrust is het van belang goed af te wegen of informeren van verbruikers noodzakelijk is.

Tijdens de discussie met de zaal bleek dat sommigen het wel een goede zaak zouden vinden als de namen van instanties waar *Legionella* is gevonden, openbaar worden gemaakt. Vanuit handhavingsoogpunt is dit namelijk een goede stok achter de deur om te zorgen dat de instanties hun legionella-beheer op orde brengen. Alvin Bartels benadrukte dat GGD het aantreffen van *Legionella* als een belangrijke indicatie ziet dat het beheer van de leidingwaterinstallatie niet in orde is. De GGD ziet koeltorens als een groter risico voor het veroorzaken van een uitbraak van legionellose (meerdere personen die in dezelfde periode door de zelfde bron legionellose krijgen) dan leidingwaterinstallaties, gezien de uitvoering van de regelgeving rond legionellapreventie en het toezicht.

Als laatste spreker ging Helma Ruijs (RIVM) in op de rol van de GGD bij meldingen van legionellose. Alle patiënten met vermoedelijke bronnen (met postcode) worden in een centraal registratiesysteem bijgehouden. Binnen het project Bemonstering Eenheid Legionella-pneumonie wordt vervolgens onderzocht of clusters van patiënten kunnen worden geïdentificeerd. Tevens kan bemonstering worden gedaan ten behoeve van brononderzoek. Wanneer een besmettingsbron van legionellose wordt geïdentificeerd, worden maatregelen genomen om de bron uit te schakelen en huisartsen en publiek geïnformeerd.

**Monique van der Aa en
Ans Versteegh (RIVM)
Hans de Vries (VROM-Inspectie)**